

Ilka Schönbein

ÉN ÉS A MÁSIK

ENGEDTEM A BÁBNAK, HOGY BIRTOKBA VEGYE A TESTEMET⁸

Két-három éves lehettem, amikor először találkoztam bábbal. Be tudta hunyni a szemét és éppen olyan kockás szoknyát viselt, mint én. A magam nevét adtam neki: Ilka.

A második találkozásra néhány évvel később kerül sor Párizs egyik népes sétálóutcájában: a virtuózok tudatosságával és keccsességével játszott egy apró, ámde rendkívül precíz hegedűművész. Ez a találkozás mély benyomást tett rám, de mert akkoriban éppen euritmiai tanulmányaimba merültem, eleinte mégis következmények nélkül maradt. A képzés befejeztével évekig foglalkoztam euritmiával különböző társulatoknál. Harmadszorra Stuttgartban találkoztunk: Albrecht Roserrel (azaz Gustaf-fal)⁹ és fáradhatatlan társulatával, majd valamivel később Frank Soehnle¹⁰ szereplőivel. Ezzel elérkezett az idő, hogy meghalljam és megszíveljem vágyamat, amely elképzeléseim „konkretizálására” ösztönzött. Bemutkoztam Albrecht Rosernek, ő pedig bevezetett a marionettek mozgatójának technikájába.

A tanulás és a felfedezések csodálatos (és persze nem kevésbé félelmetes) időszaka kezdődött. Azonnal tudtam, hogy nekem való nyelvre bukkantham. Egyszerre lehettem minden: maszok, jelmezek, díszletek alkotója, rendező, színész, technikus, táncos! Ugyanakkor megértettem, hogy mindezen lehetőségek kiaknázásához egyetlen élet nem elegendő.

Ezért választottam mottóul a határszabást – egy útra korlátozni magamat. Mi az, ami a lelkem mélyén igazán fontos számomra? Nagyon sok mindent el kellett engednem utam során más dolgokért,

sok-sok mindent. Nem őriztem meg kezeim közt a zsinórokat sem. Engedtem, hogy a marionett birtokba vegyen, átadtam neki a kezeimet, majd a lábaimat, az arcomat, az ülepemet, a hasamat és a lelkemet. Csupán a hangomat nem adtam (még) neki. Nem tudtam elviselni a távolságot, és időnként elviselhetetlen számomra a közelsége is. Ez szenvedély és megszállottság – vajon szerelem is?

Ha a báb jól játszik, övé a közönség teljes figyelme, ő arat tetszést; ha viszont rosszul, akkor a színészt/színésznőt méregetjük: a báb hallgatásáért mozgatója felel. A báb – vitathatatlan kiszolgáltatottsága dacára – mindig érintetlen és mindig önmaga marad. Ki emberfia mondhatja el magáról ugyanezt? A színházi világon kívül a „bábos” szó mosolyra készítt, amely egyszerre nosztalgikus (gyermekként megnevezettek Kasper¹¹ előadásai) és kissé meglepett is (hát ez is egy foglalkozás?). Ez a szó még a legzordabb rendőr arcát is képes egyszerűben emberséggé szelídíteni... A színházi világban azonban olyan képzetet kelt, amellyel sehogy sem tudok azonosulni. Ugyanígy jobban szeretem az aszociációkban gazdag „báb” szót a maga sokszínű alakíthatóságával, mint a végletesen merev „figurát”. Egyes színházi rendezők alkalmazzák ugyan a bábót, hogy segítségével átvezessenek a fizikai dimenzióból a metafizikaiba, és ez időnként nagyon szép színházi pillanatok eredményez. De a gettó határainak efféle elmosása nem időtálló. Talán a változásnak magából a báb világából kell erednie, a lendületnek belülről kell fakadnia, és majd akkor kerülhet sor meghatározó találkozásokra a kortárs színházzal.

8 Ilka Schönbein: „J'ai laissé la marionette prendre possession de mon corps” In: *Alternatives Théâtrales*, n°72, (2002) 13. o. Fordította: Ady Mária

9 Albrecht Roser (1922–2011) német marionettművész, Gusztáv bohóc elnevezésű bábjával vált ismertté 1951-ben. Bábjával bejárta a világot.

10 Frank Soehnle (1963–) német bábművész.

11 A francia nyelvű eredetiben Kasper, a német színházi hagyomány népszerű bábjurája, akinek „színháza” („Kasperltheater”) német nyelvterületen egyenesen a bábszínház szinonimájává vált.